

Розділ III. ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД УЧИТЕЛІВ–НОВАТОРІВ

*Катерина Буцвін
Наук. керівник – ст. викл. Пойда О. А.*

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ В ПРОГРАМІ «ІНТЕЛЕКТ УКРАЇНИ» З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В 11 КЛАСІ

Анотація. У статті розкрито ключові особливості викладання української літератури в 11 класі за науково-педагогічним проєктом «Інтелект України». Схарактеризовано нормативно-правове підґрунтя проєкту, його компетентнісну спрямованість, інтеграцію цифрових технологій та узгодженість із модельними навчальними програмами. Окреслено методичне забезпечення (робочі зошити, мультимедійні ресурси), а також наступність між базовою та старшою школою. Наголошено на зв'язку методології проєкту з педагогічною спадщиною Якова Чепіги. Зроблено висновок, що впровадження програми сприяє формуванню ключових компетентностей, критичного мислення та національної свідомості учнів.

Ключові слова: українська література, Інтелект України, компетентнісний підхід, критичне мислення, читацька компетентність, інтегроване навчання.

Annotation. The theses highlight the key features of teaching Ukrainian literature in the 11th grade under the scientific and pedagogical project «Intellect of Ukraine». The regulatory framework of the project, its competency-based orientation, integration of digital technologies, and alignment with model curricula are characterized. The methodological support (workbooks, multimedia resources) as well as the continuity

between basic and senior school are outlined. The connection between the project's methodology and the pedagogical heritage of Yakiv Chepiha is emphasized. It is concluded that the implementation of the programme contributes to the formation of key competencies, critical thinking and national consciousness of students.

Keywords: *Ukrainian literature, Intellect of Ukraine, competence approach, critical thinking, reading competence, integrated learning.*

Науково-педагогічний проєкт «Інтелект України» належить до інноваційних освітніх систем, котрі впроваджуються в закладах загальної середньої освіти України. Діяльність проєкту регламентується нормативними документами, схваленими Міністерством освіти і науки України; вони визначають організаційні засади освітнього процесу, зокрема викладання української літератури в старшій школі (11 клас) [2, с. 3-4]. Головне спрямування проєкту полягає в розвитку інтелектуального потенціалу школярів, становленні критичного мислення та опануванні ключовими компетентностями, необхідними для подальшої успішної реалізації особистості в сучасному соціумі.

Програма «Інтелект України» для 11-класників з української літератури вирізняється кількома специфічними рисами порівняно з традиційними навчальними програмами. Базовим принципом виступає компетентнісний підхід, за якого акцент переноситься із простого механічного запам'ятовування фактичних даних на формування в учнів умінь аналізувати художні твори, інтерпретувати їх смисловий зміст і давати критичну оцінку [3, с. 5-6]. Замість заучування біографічних відомостей про письменників чи переказування сюжетних ліній, школяр має опанувати навички виявлення авторської позиції, розкриття підтексту та аргументованого висловлення власного ставлення до прочитаного. Така зміна пріоритетів зумовлює необхідність застосування вчителем проблемних

ситуацій, організації дискусійних обговорень та активного використання інтерактивних форм навчання.

Однією з ключових відмінних рис викладання української літератури в рамках проєкту «Інтелект України» є органічне включення цифрових технологій до освітнього процесу. Запровадження проєкту передбачає широке застосування мультимедійних засобів, електронних освітніх ресурсів та інтерактивних методик, що дає змогу підвищити рівень навчальної мотивації школярів і якість опанування навчального матеріалу [1, с. 42-43].

На уроках української літератури активно використовують відеоматеріали (екранізації художніх творів, документальні фільми про життя письменників), аудіозаписи літературних творів у виконанні майстрів художнього мовлення, інтерактивні вправи (зокрема хмари слів, цифрові кросворди, віртуальні дошки для спільної роботи) та тестові завдання з наданням миттєвого зворотного зв'язку. Завдяки такому технологічному насиченню занять учні отримують можливість глибше осягнути художній текст, його ідейно-образну структуру та історико-культурний контекст створення. Крім того, залучення цифрових інструментів сприяє формуванню в школярів навичок самостійного пошуку інформації, її критичного аналізу та творчого використання – компетентностей, необхідних для ефективної діяльності в сучасному інформаційному суспільстві.

Програма «Інтелект України» враховує сучасні вимоги до літературної освіти, що відображені в модельних навчальних програмах, зокрема в програмі «Українська література. 10–11 класи (рівень стандарту)» за редакцією І. В. Хворостяного [4, с. 10-12]. Відповідно до програми, передбачено вивчення ключових творів української літератури ХХ – початку ХХІ століття, а також формування в учнів цілісних уявлень про літературний процес, художні напрями та індивідуальні стилі письменників [3, с. 12-15].

Методичне забезпечення проєкту охоплює не лише навчальні програми, а й спеціально розроблені робочі зошити, навчальні посібники, методичні рекомендації для вчителів. Як свідчать Г. Лебідь та В. Бондаренко, успішна реалізація проєкту «Інтелект України» на Миколаївщині підтвердила, що системне застосування вказаних матеріалів сприяє підвищенню рівня знань учнів і формуванню стійкого інтересу до читання [1, с. 45-46]. Особлива увага зосереджується на розвитку критичного мислення школярів через аналіз дискусійних питань, виконання творчих завдань, участь у літературних дискусіях та проєктній діяльності.

Важливим аспектом роботи за програмою «Інтелект України» виступає забезпечення наступності між базовою та старшою школою. Як зазначається в модельній навчальній програмі для 7–9 класів за редакцією Т. О. Яценко та ін., «основи компетентнісного підходу закладаються вже в середній ланці, а в 11 класі вони отримують подальший розвиток через поглиблену роботу з літературним текстом та його інтерпретацію» [6, с. 8-10].

Окремо слід наголосити на зв'язку методології проєкту «Інтелект України» з класичними педагогічними ідеями. В. І. Шуляр зауважує, що імперативи видатного українського педагога Якова Чепіги – необхідність створення «грунтовної школи», яка виховує свідому, мислячу та патріотичну особистість – знаходять своє втілення в сучасних освітніх програмах, зокрема в «Інтелекті України» [5, с. 86-88].

Отже, робота за програмою «Інтелект України» з української літератури в 11 класі характеризується такими рисами: компетентнісна орієнтація; інтеграція цифрових технологій; узгодженість з модельними навчальними програмами; наступність між базовою та старшою школою; опора на кращі традиції вітчизняної педагогіки. Перелічені особливості забезпечують ефективне формування ключових компетентностей школярів, розвиток критичного мислення та

глибоке засвоєння української літератури як національного надбання.

Література

1. Лебідь Г., Бондаренко В. Реалізація всеукраїнського проєкту «Інтелект України» на Миколаївщині: особливості впровадження. *Вересень*. 2022. № 2 (93). С. 38–48. DOI: 10.54662/veresen.2.2022.04.

2. Нормативна база з питань реалізації науково-педагогічного проєкту «Інтелект України» в закладах загальної середньої освіти. 2019. URL: <https://surl.li/guduew>

3. Програма «Інтелект України» для 11 класу закладів загальної середньої освіти. Харків, 2024.

4. Хворостяний І. В. Модельна навчальна програма «Українська література. 10–11 класи (рівень стандарту)» для закладів загальної середньої освіти. Київ : Міністерство освіти і науки України, 2024. URL: <https://surl.li/abinhf>

5. Шуляр В. І. Нова українська школа й імперативи Якова Федоровича Чепіги. *Вересень* : науково-методичний, інформаційно-освітній журнал. 2020. № 2–3 (85–86). С. 80–97.

6. Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Слижук О. А., Тригуб І. А. Модельна навчальна програма «Українська література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти. 2024. URL: <https://surl.lt/xpnmoww>

Буцвін Катерина Володимирівна – здобувачка СВО магістра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)).
Наукові інтереси: методика навчання української літератури, інноваційні освітні технології, компетентнісний підхід у навчанні.